

דרוש א'

**דרוש לשבת חנוכה שנת "הדלקת חנוכה" בעת שהמה הקיסר יר"ה
עלינו חסדו לקרא לנו דרור להיות כאחד האזרחים והתושבים בכל
מדינות מלכותו יאריך ימים על ממלכתו אמן**

ונעשה בו נס והדליקו בו ח' ימים, לשנה
אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל
והודאה. והנה דברי רש"י משוללים ביאור
דמאי קשה ליה על איזה נס קבעוהו, וגם
גוף הענין שעשאו בשמן לא נודע הכוונה
והרמוז בזה.

ופרם יהיה כל שיח אומר מעט דברי
תורה, הנה התוס' בד"ה שהיה
הקשו דאם כבר גזרו על עכו"ם להיות
כזבים הרי נטמא בהיסט, וכתבו שהיה
מונח בחותם בקרקע שלא הסיטו הכלי,
והדבר צריך ביאור דמנא ידעי שלא הסיטו
הכלי, וכתב זקניי ^{הב"ח} ז"ל סי' תר"ע
שהיה מוקף צמיד פתיל וכל שמוקף צמיד
פתיל אינו מטמא בהיסט, וע' בתוס' שבת
דף פ"ד ע"ב ד"ה שטהורים בזב, ובשו"ת
נוכ"י מהד"ת חאו"ח סי' קל"ז.

ונשאליתי בזה זה רבות בשנים מהא
דאמרו בחגיגה כ"ה ע"א
וליייתנהו בכלי חרס המוקף צמיד פתיל,
אמר ר' אלעזר שונים אין הקדש ניצל בצמיד
פתיל, וכן קי"ל כמ"ש הרמב"ם פי"ד מפרה
אדומה הל' ד', א"כ מאי מועיל מה שמוקף
צמיד פתיל לענין קודש, ובאמת זה טעות,

בש"ע או"ח סי' תרפ"ב ס"א בהג"ה, י"א
כששכח על הנסים בברכת המזון
כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו
ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו
בימים ההם בזמן הזה, והרב התבואות שור
בבכור שור [שבת כא] הקשה ע"ז מהא
דאמרו בברכות דף ס' ע"א היתה אשתו
מעוברת ואמר יה"ר שתלד אשתי זכר הרי
זה תפלת שוא, ופריך הש"ס ולא מהני
רחמי הא מוטיב ר' אבא מאי דכתוב ואחר
ילדה בת מאי ואחר אמר רב לאחר שדנה
לאה דין בעצמה וכו' אם זה זכר לא תהא
רחל אחותי כאחת מהשפחות מיד נהפכה
והיתה לבת כו', ומשני אין מזכירין מעשה
ניסים, הרי דאין מזכירין מעשה ניסים ע"ש,
(שדחה זאת מהלכה.)

לבאר הדברים, הנה אמרו בשבת דף כ"א
ע"ב מאי חנוכה (ופירש"י על איזה
נס קבעוהו) דת"ר בכ"ה בכסלו יומי
דחנוכה כו', כשנכנסו יוונים להיכל טמאו
כל השמנים שבהיכל וכשגברו מלכות בית
חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך
א' של שמן שהיה מונח חתום בחותמו
של כה"ג ולא היה בו אלא להדליק יום א'

דמה שאינו ניצל בצמיד פתיל הוא לענין טומאת אהל המת אבל מטומאת זב בהיסט ניצל כמבואר ברמב"ם שם וכנוב"י שם, מ"מ אכתי קשה דשמה נטמא בטומאת מת דלזה הוא ענין צמיד (דלחטאת) [דלקודש] לא מועיל, וע' בנוב"י שם שביאר בזה היטב.

והנראה לי בזה, עפ"י מה שהגידו קושיא בשם גדול אחד ומצאתי בתשובה מאהבה אשר הרב מ' ליב קאסוויץ הקשה ללוי דתני משקה בית מדבחיא בפסחים דף י"ז ע"א א"כ מאי כל החרדה הזאת שנטמא השמן הלא משקה בית מדבחיא אינו מטמא, ע"ש שנרחק שהיה שמן קרוש והוי אוכל ולא משקה, אך לענ"ד ל"ק מידי, לפי מה דאמרו בע"ז דף נ"ב ע"ב מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצום אנשי יון, אמר רב פפא התם קרא אשכח ודריש ובאו בה פריצים וחללוהו, ופירש"י כיון שנכנסו נכרים להיכל יצאו לחולין, ועיין ברז"ה ורמב"ן במלחמות שם שהאריכו בזה, ולפ"ז ל"ק מידי, שהרי לא היה משקה בית מדבחיא שנעשו חולין, ומעתה מיושב גם קושיא זו שכל שנעשה חולין שוב מוקף צמיד פתיל מועיל שלא יטמא ודו"ק.

עכשיו נבאר על דרך דרוש מאי היה רמז בהשמן, דהנה הט"ז ס' תר"ע סק"ג הביא בשם הלבוש שהקשה דלמה בפורים קבעו למשתה ושמחה ולמה בחנוכה לא קבעו למשתה ושמחה, ואמר כי בפורים היה הצלת נפשות ובחנוכה לא היה הצלת נפשות, כי היוונים לא בקשו נפשות רק

הכנעה והעברת הדת, והקשה הט"ז דהא גדול המחטיא את האדם יותר מההורגו, וכמ"ש רש"י פרשת כי תצא. ולענ"ד נראה, עפ"י מ"ש הבעל עקידה שער ארבעה וארבעים שהביא דברי הבחינת עולם פרק ט"ז שאמר לבי לבי התורה והאדם חבורם היא נר אלקים בארץ, התורה היא להב מתפרד משביב היושבי בשמים והאדם בשני חלקיו אבוקה שואבת אורו, גיו פתילה נפתלת ונשמתו שמן זית זך, בהסכמתם והצמדם יתמלא הבית כולו אורה ע"ש, והעקידה קלס דבריו, אמנם כתב שהמשל הוא היפך הנמשל כי במשל הפתילה קיימת והשמן היא כלה ונפסד ובנמשל הוא ההיפך.

ולפענ"ד דברי הבחינת עולם נכונים, ואני מצאתי בזוהר פרשת בלק [קפ"ז]. על פסוק החכם עיניו בראשו שהקשה וכי בשאר בני אדם אינו בראשו אלא קרא הכי הוא דתנן לא ילך בר נש בגילוי דרישא ד' אמות מאי טעמא דשכינתא שריא על רישיה, ומי שהוא חכם צריך להשגיח על מה דשכינתא שריא על רישיה, בגין דגופא דבר נש הוא פתילה ונהורא אדליק ברישיה, ושלמה צוח ושמן ראשך אל יחסר, והיינו נהורא דברישיה [איצטריך למשחא] דהוא עובדין טבין, הנה מבואר כדברי הבחינת עולם שגוו פתילה נפתלת, וא"כ זה לדעתי היה הרמז של השמן, שבאמת מה שהמחטיאו קשה יותר מההורגו הוא עפמ"ש המורה דלכך הרהורי עבירה קשה מעבירה שעבירה עושה בכלים החומרים והרהורים הוא במוח שהם כלים הרוחניים ע"ש, ולכך המחטיאו ומפתהו לדבר עבירה הוא גוזל שכלו וזה ההורגו

הוא רק צודה גופו, ולפ"ז שם היה העברת הדת וכמו שתקנו בתפלה וזדים ביד עוסקי תורתך, ואח"כ כשחזרו לדת האמת עשו זכר מהשמן שהתורה ונשמת האדם חבורם נר אלקים בארץ.

וזה מ"ש במדרש תנחומא פרשת בהעלותך שאהרן היה מצטער על מה ששבטו לא הקריב כלום, ואמר לו הקב"ה אל תתירא לגדולה מזו אתה מתקן, ופירש הרמב"ן שם [במדבר ח', ב'] דמורה על נרות חנוכה שלא יבטל לעולם, והבעל עקידה שער תשעה וארבעים הקשה האיך נתישב דעת אהרן במצוה שהוא מדברי סופרים, ולפמ"ש א"ש דכוונתו להרמז שבשמן שמרמז שהתורה והאדם בהצמדם יחד יתמלא הבית אורה, וזה לא יתבטל לעולם שאין לנו שיור רק התורה הזאת. ומעתה נבא אל הביאור, והנה כל הטעם דאין מזכירין מעשה ניסים הוא לפי שקשה להקב"ה לשנות הטבע ומנכין לו מזכיותיו.

ומעתה נכון, עפ"י מה שפירשתי מה שתקנו בנוסח הברכה בימים ההם בזמן הזה, ועט"ז תרפ"ב סק"ה במ"ש בכפל הלשון, אמנם נראה דהנה "עת וזמן" הוא לכאורה שמות הנרדפים, אבל באמת עת הוא גוף העת והזמן הוא מה שמזומן ומוכן להעת (הוא) [ההוא], דהנה הר"ן בדרושיו דרוש ג' פירש מה שאמרו [ר"ה יא.] בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, וביאר דע"י שהימים האלו היו מוכנים לנס ע"כ יוכל הנס לבא, ע"ד משל כלי שלא קבלה חום מעולם קשה שתקבל חום מכלי אשר כבר קבלה חום, ולכך בניסן שכבר נגאלו הימים התפעל

בהם השינוי ולכך בניסן עתידין להגאל, וז"ש בימים ההם בזמן הזה דהיינו מה שמזומן ועומד ע"י הימים האלו. וזה לדעתי מ"ש בשבת [כג, א] מאי ממעט ממעט זמן ונמצוט נס נס כל יומא איתא, ופירש"י זמן משהגיענו להתחלת זמן הגיענו והנס היה כל יומא, ולא נדע ההבדל ועט"ז סי' תרע"ו, ולפמ"ש א"ש, דהזמן היינו מה שמוכן ע"י הימים האלו שנשתנו, וא"כ כל שמזומן ועומד והוכנו הימים האלו אין נפקותא תיכף משיגיע הזמן הגיע אבל הנס היה בכל יום.

ובזה נראה מה שתקנו להדליק נר של חנוכה, דהנה לפמ"ש ע"י הדלקת הנר חנוכה שנעשה בו נס נמשך והולך על כל הדורות שיהיה בו נעשים ניסים וזה נקרא של, כדאמרו בשבת כ"ט ע"ב מאי אריא דתני פתילת הבגד ליתני פתילה של בגד מאי פתילת הבגד דעדיין בגד הוא, ופירש"י דשל בגד משמע שקפלה מבגד והבגד משמע שקפלה הבגד עצמה, וא"כ ג"כ של חנוכה היינו מה שבא ונמשך והולך מהנס של חנוכה, ומעתה ל"ק קושית התב"ש, דכאן לא שייך אין מזכירין מעשה ניסים דכאן הנס נמשך ממה שהיה נס מקודם.

והנה כי כן עלינו להודות ולשבח לאדון הכל שנתן בלב אדונינו הקיזר האדיר הרחמן ירום הודו שהושיט לנו חוט של חסדו, וגם אותנו פקד ברחמים להיותינו תושבים ונכבדים ככל יושבי מדינת עסטרייך יר"ה ונפרצה המחיצה שחצצה בעדינו והדת לא יבדיל בינינו, ועלינו לבקש רחמים על

אדונינו הקיזר יר"ה ונות ביתו הקיסרית יר"ה
וצאצאי מעיהם עם כל משפחתם היקרה
יר"ה ושרים היושבים ראשונה במלכות

לכונן כסאם עד עולם וירום קרנם ומזלם
בכבוד לתפארת ותפארת אבותם אמן.

דברי שאול דרשות (עמ' מ"ד)

דרוש ב'

דרוש על נתינת ס"ת שדרשתי ביום ב' ו' חנוכה בתוך העיר.

שבת כ"א ע"ב. מאי חנוכה דת"ר בכ"ה
בכסלו יומא דחנוכה תמניא אינון
דלא למספד בהון וכו', שכשנכנסו יוונים
להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברו
מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא
מצאו אלא פך א' של שמן שהיה מונח
בחותמו של כ"ג ולא היה בו אלא להדליק
יום א' ונעשה בו נס והדליקו בו ח' ימים,
לשנה אחרת קבעום ועשאו יו"ט בהלל
והודאה. טרם יהיה כל שיח אבאר הקושיא
מאי חנוכה ופירש"י על איזה נס קבעום
ואינו מובן דחסר מן הספר.

ולענ"ד דקשיא ליה דהנה חנוכה הוא על
שם חנוכת המזבח וקשה היה לו
לקרותו חינוך, וע"ז אמר עפ"י מ"ש האלשיך
במ"ש [בראשית י"ג פסוק ז'] אל נא תהי
מריבה ביני וביניך והיה לו לכתוב אל
נא תהי ריב, ופירש הוא דהנה דרך הריב
להתמשך, ע"ד שאמרו [סנהדרין ז.]. האי
תגרא דמיא לבדקא דמיא כיון דרווח רווח,
וע"ז אמר שלא יהיה בגדר מריבה שלא
יתמשך מזה מחלוקת, וזה נקרא מריבה כי
ריב הוא התחלת הריב ומריבה הוא המשכת
הריב ודפח"ח, וגם כאן אמרו שלכך נקרא
חנוכה שטמאו כל השמנים ולא נמצא רק
פך אחד ליום אחד ונתמשך לשמנה ימים
ולזהו נקרא חנוכה ולא חינוך.

אמנם לבאר כל המאמר ע"ד המליצה
נ"ל, עפ"י מה שפרשתי המסורה
בפרשת חקת [י"ט פסוק ט"ו] וכל כלי
פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא,
והביא הבעל הטורים פתוח ד' במסורה
וכל כלי פתוח, שרשו פתוח עלי מים, קבר
פתוח גרונם, אשפתו כקבר פתוח. וביאור
הענין לפענ"ד הוא, עפ"י מ"ש החובת
הלכות ברצותו להמציא דרך נכונה להביא
בה האדם אל הפרישות כפי מה שיאות
בחושים הנראים כתב בפ"ה מאותו השער,
שיתחיל בראשונה לאסור הלשון ויבלום
השפתים עד שתהיה הנעת האבר הכבד
שבאברים יותר קלה מתנועת הלשון, להיות
הלשון מהיר בתנועתו וחטאיו רבים מכלם,
והמשיל הלשון לשער האוצר כשישמור
השער יהיה שמור האוצר ומה שיש בו,
ובהיות השער פתוח יצא מה שאינו חפץ
ע"ש, וזה לדעתי מה שאמר וכל כלי פתוח
אשר אין צמיד פתיל עליו היינו שלשונו
אינו סגור בחבלי הדעת טמא הוא, וזהו
אשפתו כקבר פתוח קבר פתוח גרונם, והנה
אמרו בחולין דף פ"ט ע"א מה יעשה אדם
בעוה"ז ישים עצמו כאילם יכול אף לדברי
תורה כן ת"ל צדק תדברון, וא"כ לד"ת
יפתח פיו ולשונו וזהו שרשו פתוח עלי
מים מי התורה.